

POSUDEK VEDOUCÍHO BAKALÁŘSKÉ PRÁCE Historický ústav FF UHK

Autor/ka práce: Eliška Čížková

Studovaný program a ročník: Historie se zaměřením na vzdělávání, 3. ročník

Název práce: Tudorovská Anglie v umělecké interpretaci: analýza filmového diskurzu

Vedoucí práce: PhDr. Jan Květina, Ph.D.

Oponent práce: Mgr. Tamara Tomanová, Ph.D.

Předložená práce otevírá inovativní perspektivu v otázce takzvaného „druhého života“ raně novověké Anglie, a to prostřednictvím analýzy proměn filmového diskurzu s fokusem zaměřeným na způsoby uměleckého zachycování panovnických osobností Jindřicha VIII. a Alžběty I. V té souvislosti se práce snaží sledovat několik rovin – jednak otázku explicitních systémových a dlouhodobých prezentovaných rozdílů ve znázorňování jindřišské versus alžbětinské éry, a zároveň i problematiku postupné modifikace filmové reflexe těchto osobností v závislosti na proměně společenského/politického kontextu v průběhu 20. století. Autorka v této souvislosti navíc zdařile zvládá vymezit v úvodní konkrétní atributy, jejichž prostřednictvím lze tyto proměny sledovat – práce je tedy v tomto ohledu zacílena na identifikaci filmového znázornění panovnického majestátu, šlechtického života, náboženských poměrů i dobového pojetí ženy (oběma těmito rovinám odpovídá formulace 2. a 3. výzkumné otázky, tj.: „Jak se liší filmová znázornění výše uvedených klíčových prvků jindřišské a alžbětinské Anglie – tj. osobnosti vladaře, šlechty, náboženské otázky a postavení ženy – v závislosti na kontextu vzniku jednotlivých snímků?; Jaké jsou hlavní styčné, respektive rozdílné prvky mezi filmovým ztvárněním Anglie Jindřicha VIII. a Anglie Alžběty I.?) K těmto dvěma hlavním výzkumným otázkám je formulována ještě otázka spíše podpůrná („Do jaké míry je filmový diskurz v různých epochách 20. a 21. století v souladu, či naopak rozporu s diskurzem odborné historické vědy?“), jež slouží víceméně pro sledování již zmíněné problematiky postupné proměny filmového diskurzu v průběhu 20. století s cílem zmapovat, zda se spolu s proměnou společenského kontextu pojí i určitá souvislost s nárůstem reflexe odborného pohledu. S ohledem na plánovanou analýzu filmového diskurzu autorka v úvodu rovněž obstojně představuje základní linie využívané metodologie (Thomson – Bordwell), stejně tak zde poskytuje orientační zdůvodnění postupu při výběru jednotlivých zkoumaných snímků (toto zdůvodnění je následně velmi precizně rozvedeno zejména v kapitole 1.3, díky níž má čtenář možnost zorientovat se v široké paletě snímků, jež byly o tematice natočeny, přičemž chápe jak jejich základní vývojové tendence, tak zejména autorčinu motivaci pro výběr konkrétních analyzovaných děl).

Metodologická rovina práce je dále více rozvedena v první části práce (kapitola 1: „Žánr historických filmů“), kde usiluje o základní představení hlavních analytických postupů, jež je třeba aplikovat při zkoumání filmového diskurzu historických snímků. I v tomto případě je specifikace teoretického rámce logická a srozumitelná, neboť autorka neopírá metodologický rozměr zkoumání historických filmů jen o jeden dominantní přístup. Problematické je ovšem propojení teoreticko-metodologické části s empirickou a analytickou částí, což lze považovat za jednu z obecných tradičních slabín bakalářských prací. Přestože tak kolegyně Čížková s teoretickou rovinou filmové analýzy pracuje, působí teoreticko-metodologická část spíše

jako „naplnění povinnosti“, respektive očekávání, že práce bude nějakým takto koncipovaným oddílem disponovat, ovšem samotná analýza vybraných historických snímků pojednávajících o Jindřichovi, respektive Alžbětě se následně o striktní východiska zvolených metodologických přístupů zcela neopírá a je v mnohém intuitivní. Ačkoliv se jedná jen o dílčí slabinu, zdůrazňuji ji zde především proto, aby autorka při případném zpracovávání podobné tematiky, respektive užívání obdobné metodologie na úrovni diplomové práce měla na paměti, že je třeba tuto logickou provázanost teoretické a „praktické“ části práce bezpochyby posilovat.

S ohledem na specifický badatelský fokus práce (tj. analýzu filmové diskurzivní roviny) není příliš překvapivé, že empirická pasáž studie, v níž autorka shrnuje hlavní tematické a chronologické osy raně-novověkého vývoje Anglie, není nikterak objevná ani detailní – jedná se spíše o určité přemostění mezi úvodem a samotnou analýzou filmových pojetí, čemuž odpovídá i odborná literatura, o kterou kolegyně Čížková tuto část opírá (tj. jedná se sice o kvalitní, ale spíše přehledové práce zahraničního charakteru, respektive o jejich české překlady, přičemž je pochopitelné, že pokud by byla práce orientována jinak, tedy pokud by usilovala o analýzu některého z dobových témat typu role šlechty, církve či ženské otázky nikoli v kontextu filmových obrazů, nýbrž v samé realitě dobové Anglie, bylo by třeba tuto zdrojovou základnu vystavět jiným způsobem a opřít ji především o analýzu pramenů či o recentní publikace časopiseckého charakteru).

Zaměříme-li se nicméně na hlavní část práce, jíž je bezpochyby kapitola 3 („Filmová analýza a komparace vybraných filmových ztvárnění“), je třeba v prvé řadě ocenit nasazení, s nímž autorka k dané analýze přistoupila – z veškerých jejích vyjádření je zřejmé, že téma raně novověké Anglie ve filmovém prostředí představuje problematiku, pro niž je kolegyně Čížková nadšena a v níž disponuje výrazným přehledem. Tomu ostatně odpovídá i vyspělá struktura zvolené analýzy (tj. výše zmíněná akcentace několika dimenzí, jež se snaží studie v různých filmových prostředích identifikovat), díky čemuž je předložená část práce nikoli jen deskriptivním chronologickým přehledem toho, jak o „Jindřichovi a Alžbětě“ vyprávěly různé filmové snímky, ale mnohem spíše analytickou platformou, na jejímž základě si lze učinit strukturovanou představu, které filmové epochy a žánry akcentovaly v dané problematice která témata a proč. Hloubce provedené analýzy navíc velmi prospívá skutečnost, že autorka charakter znázornění vybraných dimenzí v jednotlivých snímcích dokládá na rozboru konkrétních dialogů, čímž se oprošťuje od tradičních „neduhů“ řady analýz filmového diskurzu na studentské úrovni, a sice tendenci sklouzávat k obecným popisům vystihujícím celkové vyznění daného snímku na úkor sledovaných, respektive analyzovaných detailů. Autorčino nasazení i schopnost dovedných postřehů navíc umocňuje i rozsah provedené analýzy, neboť jak je patrné již z úvodního logicky zdůvodněného výběru jednotlivých snímků, autorka dokázala identifikovat obdobné, či naopak odlišné tendence v jednotlivých znázorněních u celé řady relevantních snímků, což ji následně opravňuje ke zhodnocení dlouhodobějších tendencí ve vývoji filmové reflexe tudorovské Anglie.

Je pravdou, že některá analytická hodnocení či závěry ohledně jednotlivých dialogů jsou příliš přímočaré a na některých místech by byla vhodnější výraznější problematizace zkoumaných pasáží (tj. zkušenější analytik by byl schopen z celé řady dialogů vytěžit sofistikovanější postřehy týkající se „logiky“ daného filmového diskurzu), ale tyto skutečnosti je pochopitelně možné přičíst na vrub faktu, že se jedná o první takový počín autorky na úrovni bakalářské práce. Za závažnější nedostatek je ovšem nezbytné považovat určitou absenci kontextualizace vzniku jednotlivých snímků, poněvadž deklaruje-li autorka v úvodu, že jedním z jejích sledovaných cílů bude i identifikace určitého socio-kulturního, respektive politicko-ideologického vlivu různých epoch 20. a 21. století na filmovou narativizaci znázorňované tematiky, bylo by třeba věnovat výrazně větší pozornost právě kontextu vzniku jednotlivých filmových děl (tj. zabývat se motivací vzniku těchto snímků, charakteru autorského, respektive filmového štábu apod.). Skutečnost, že tuto rovinu autorka víceméně opomíjí, pak logicky oslabuje možnosti odpovědi na tuto výše zmíněnou badatelskou otázku – kvalita práce (jak již bylo zmíněno) je nicméně zajištěna, respektive vyvážena oněmi zbývajícími analytickými rovinami – především pak schopností identifikovat hlavní vyprávěcí filmové rámce a jejich časové proměny v kontextu 4 sledovaných dimenzí (tj. osobnost panovníka, role šlechty u dvora, náboženská problematika a postavení žen) včetně explicitních komparativních přesahů. Je nicméně pravdou, že i v rámci těchto 4 sledovaných dimenzí by práci prospěla určitá větší vyváženost stran pozorností a

rozsahu, jež jsou těmto jednotlivých dimenzím věnovány, neboť autorka evidentně nasadila „vysoké tempo“ a výrazné ambice zejména u první analyzované dimenze (tj. osobnosti panovníků), jež rozebírá na 13 stranách, zatímco například církevní a náboženský rozměr problematiky omezuje jen de facto na 4 strany – ke cti ji ovšem slouží, že tuto skutečnost připouští a sama konstatuje, že výběr této třetí dimenze možná nebyl nejšťastnější, když je tato problematika v analyzovaných snímcích zachycována spíše jen okrajově (opět bychom mohli kontrovat spekulací, že zkušenější analytik by byl schopen této skutečnosti využít ku prospěchu a právě i v absenci reflexe dané tematiky hledat „nevyřčené“ okolnosti stran kontextu dotyčného filmového diskurzu – i v tomto případě by však šlo o spíše nepatřičnou kritiku začínající autorky závěrečné práce).

Pokud bychom tedy měli sumarizovat celkovou úroveň předložené práce, je možné i s ohledem na strukturovanou a srozumitelnou podobu Závěru konstatovat, že mezi hlavní klady realizované práce patří bezpochyby autorčina schopnost detailních analytických postřehů i širokého záběru provedené analýzy, jež zejména v oblasti 4 sledovaných dimenzí naplňuje základní principy badatelského přístupu. Slabiny práce lze naopak odhalit jednak ve velmi volném charakteru sepětí teoretické a empiricko-analytické části, jednak v opomíjení kontextu vzniku jednotlivých zkoumaných snímků, a zároveň i v rozdílné hloubce, jež je věnována rozboru některých dimenzí, respektive snímků. Všechny tyto kritické postřehy nemají nicméně vliv na otázku obhajitelnosti práce, jež je vzhledem k bakalářské úrovni plnohodnotným výstupem s ohledem na zvolenou zkoumanou problematiku i specifickou metodologii.

V Hradci Králové dne 28. května 2023

.....

Jan Květina